

***De roze olifant benoemd: de rol van aardgas in de transitie
Getuigschrift als getuige-deskundige bij de energie-en klimaatjury van Springtij***

Meindert Smallenbroek

September 2017

De roze olifant van de energietransitie heet aardgas

- Geachte voorzitter, beste juryleden, ik wil als getuige-deskundige aandacht vragen voor de rol van aardgas in de energietransitie voor Nederland. Het is duidelijk dat de rol van aardgas in de energievoorziening wordt uitgefaseerd. Tegelijkertijd speelt aardgas nog jarenlang een sleutelrol in onze Nederlandse energievoorziening. In plannen en pleiten voor de energietransitie zie ik vaak dat aardgas niet wordt meegenomen. Ik wil vanuit mijn deskundigenrol dan ook vragen om nuchterheid in de discussie over aardgas, en de uitfasering een plek te geven in de transitieaanpak. Laten we de roze olifant benoemen.

Aardgas is op dit moment essentieel voor onze energievoorziening

- Aardgas speelt op dit moment een essentiële rol in de Nederlandse energievoorziening: het voorziet in ruwweg 40% van onze energiebehoefte. Vrijwel alle Nederlandse huishoudens, bedrijven en ziekenhuizen maken gebruik van aardgas. Uitval van de aardgasvoorziening leidt tot ernstige maatschappelijke gevolgen.

...en blijft dat ook de komende jaren

- Om de opwarming van de aarde tegen te gaan heeft Nederland zich gecommitteerd aan de afspraken van het Klimaatakkoord van Parijs. Dat betekent een drastische beperking van de CO₂-uitstoot met 80 tot 95 procent in 2050 ten opzichte van 1990. Op alle fronten wordt fors ingezet op de energietransitie.
- In de Energieagenda heeft het kabinet ambitieuze stappen aangekondigd om de vraag naar lage temperatuurwarmte de komende decennia fors terug te brengen en aardgas in 2050 volledig uit te faseren uit de gebouwde omgeving. De transitiepaden om hier te komen worden op dit moment uitgewerkt. Het is zaak om deze verduurzaming de komende jaren van de grond te krijgen.
- De omslag van aardgas naar andere bronnen van warmte vergt een forse inspanning van burgers, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties: niet alleen financieel en organisatorisch, maar ook gelet op de snelheid waarmee duurzame alternatieven kunnen worden ingezet. Let wel: 1,5 bcm Groningengas bevat min of meer dezelfde calorische waarde als de vijf windparken die op zee worden gebouwd!
- Aardgas speelt daarnaast ook bij de andere functionaliteiten - kracht en licht, hoge temperatuurwarmte en vervoer - een belangrijke rol in de transitie. Het is bovendien van alle fossiele energiebronnen het meest CO₂-arm en een efficiënte energiedrager. Ook daarom zal aardgas richting 2050, bij de invulling van de ambities uit het Klimaatakkoord van Parijs, als minst vervuilende fossiele brandstof nog lang een belangrijke rol spelen.

...voorlopig blijven winnen in eigen land lijkt bovendien wijs

- Zolang aardgas nog nodig is binnen de energietransitie en zolang dit gas veilig kan worden gewonnen, lijkt het wijs om dit gas uit de Nederlandse bodem te winnen. Wij zijn op die manier minder afhankelijk van import en bovendien leidt in Nederland gewonnen gas tot minder CO₂-uitstoot. Het gas dat in de Nederlandse bodem zit, heeft ook een economische en financiële waarde: werkgelegenheid en aardgasbaten.

...maar dan wel door tevens fors te investeren in duurzaam

- Zoals gezegd wordt in het kader van het Klimaatakkoord gestreefd naar het verminderen van het gebruik van alle fossiele brandstoffen, dus ook van aardgas. Daarom verdient het de voorkeur om te investeren in de transitie van fossiele energie naar duurzaam in plaats van te investeren in het vervangen van laagcalorisch Groningengas door (geïmporteerd) hoogcalorisch gas. In het licht van de energietransitie heeft het de voorkeur om middelen te benutten voor investeringen in hernieuwbare energie en energie-efficiëntie.

...en te zorgen voor een goede verdeling van lusten en lasten

- De regio's waar gas wordt gewonnen delen op dit moment niet direct mee in de opbrengst van het aardgas. Te overwegen valt dat een deel van de opbrengst van het gas ten goede te komt aan de regio, aan provincies en gemeenten. Regionale bestuurders krijgen dan eigen verantwoordelijkheid en inspraak bij de inzet van eventuele extra middelen. Een dergelijk idee is overigens niet nieuw. Zie bijvoorbeeld het Waddenfonds, dat jaren geleden is opgericht toen gaswinning onder de Waddenzee werd toegestaan.
- De lusten en lasten-discussie is naast een principiële discussie over wat 'eerlijk' is ook een discussie over draagvlak voor de gaswinning en een manier om te komen tot een stabiele situatie die voor alle partijen acceptabel kan zijn. Aandacht voor lusten en lasten is daarom noodzakelijk in de energietransitie. Dit punt geldt overigens breder dan alleen voor aardgaswinning.

Afbouw moet dan ook zorgvuldig gebeuren en vraagt tijd

- Bij de afbouw van het aardgasgebruik moeten we ook kijken of we de gasinfrastructuur in Nederland kunnen benutten voor duurzame vormen van energie, zoals geothermie of het transport of opslag van waterstof.
- Voor de noodzakelijke vermindering van de vraag naar aardgas in de komende jaren zijn een aantal scenario's nodig. Welk scenario we ook kiezen, we hebben in ieder geval verdergaande verduurzaming en besparingen nodig om de vraag naar aardgas terug te dringen.

Kortom: benoem de roze olifant en behandel hem met nuchterheid

- We kunnen, kortom, niet morgen al van het gas af en zullen in onze plannen voor de energietransitie dan ook een nuchtere plek moeten geven aan de afbouw van het aardgasgebruik.
- In veel pleiten, maar ook bijvoorbeeld in regionale energiestrategieën of energieambities van steden zie ik aardgas echter niet terug. Het lijkt me gelet op het voorgaande belangrijk om de roze olifant gewoon te benoemen en een plek te geven.